

PRIMENJENO POZORIŠTE
DRUGI DEO

OBLICI PRIMENJENOG POZORIŠTA

- Oblici primenjenog pozorišta su pozorište za obrazovanje (engl. Theatre in Education), forum teatar, pozorište za razvoj ili razvojno pozorište, kreativna drama, verbatim teatar, pozorište u zatvoru, muzejsko pozorište, pozorište uspomena/sećanja za pripadnike trećeg doba, pozorište zajednice, psihodrama, dramska terapija, plejbek teatar i impro teatar.
- Principi primenjenog pozorišta se sve češće koriste ne samo kada se radi sa decom i mladima, već i u tzv. profesionalnom teatru. Kako je stvarnost godinama bila dramatičnija i uzbudljivija nego mašta pisaca, onda su pisci i pozorišta napravili u svojim delima i predstavama imitaciju realnosti koja podseća na život. Najdalje u tom domenu je otišla spisateljica Milena Minja Bogavac koja je dobila i Sterijinu nagradu za tekst predstave *Jami distrikt* u režiji Kokana Mladenovića. Minja Bogavac se već neko vreme trudi kao upravnica Šabačkog pozorišta da zadrži između ostalog i liniju primenjenog pozorišta koju je zagovarala kao slobodna umetnica.

POZORIŠTE ZAJEDNICE

- Pozorište zajednice je pozorište koje zajednica sama stvara za sopstvenu publiku. Kada pozorište pravi predstave ili radionice za određenu manjinsku publiku onda se to zove pozorište za zajednicu, a kada se zainteresovani uključuju u određena istraživanja onda se to zove pozorište za zajednicu.
- Pozorište zajednice je najrasprostranjeniji oblik primenjenog pozorišta u Vojvodini. U pozorištu zajednice učesnici tokom procesa rada proigravaju i pripremaju se za promenu na ličnom planu, koja ponekad dovodi i do promene u odnosu na društveni tretman manjinskih grupa.
- Performansi grupe „Gusani u magli” Stefana Ostojića iz Kikinde, nevidljivo pozorište aktivista Crvenog krsta iz Kikinde kao njihov ambijentalni performans protiv trgovine ljudima (po fazama), projekti Cvetina Aničića i njegovog Amaterskog pozorišta „Branislav Nušić” iz Šida, Kulturanove iz Novog Sada i Tanje Tucić iz Novog Sada, pokazuju koliko je pozorište zajednice kao oblik primenjenog pozorišta, ne samo glas naroda, već i pozorište koje pored publike i dalje traži i kritičku recepciju.

POZORIŠTE U MUZEJU

- Muzejsko pozorište u Vojvodini pojavljuje se u različitim vidovima i ne samo u prostorima muzeja. Narodni muzej Kikinda organizuje čitav spektar aktivnosti od radionica, igrokaza, performansa, sve do pozorišta senki u animiranom filmu („U društvu sa mamutom). Primer ovog muzeja pokazuje koliko je važno da kustosi kao što su Katarina Dragin i Dragan Kiurski imaju i sklonost ka pozorišnom istraživanju, koje se skladno nadopunjuje sa delatnostima u muzeju.
- Zoran Subotički iz Bečeja već više godina piše i režira i predstave o životu porodice Dundžerski koje se izvode u kućama koje je ova poznata vojvođanska porodica nekada posedovala ili u zgradama koje su iz vremena Dundžerskih. Na taj način se, u predstavama koje zagovaraju očuvanje kulturno-istorijskog nasleđa Vojvodine, preklapaju scenska sadašnjost publike i oživljena prošlost.

U DRUŠTVU SA MAMUTOM

POZORIŠTE U ZATVORU

- Aleksandra Jelić je osnovala NVO Centar za pozorišna istraživanja ApsART 2004. godine i otada se bavi različitim oblicima primenjenog pozorišta. Predstavu *Banja robija* je realizovala 2013. u saradnji sa profesionalnim glumcima i bivšim zatvorenicima u zatvorima u Sremskoj Mitrovici i Novom Sadu. U ovoj predstavi je prikazan život zatvorenika i osoblja zatvora, ali i pokušaj uključivanja bivših zatvorenika u svakodnevni život kada odsluže svoju kaznu. Projekat je bio realizovan uz saglasnost Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstva pravde i državne uprave i podršku zaštitnika građana i finansijsku podršku Fondacije za otvoreno društvo u Srbiji.

Marina Kovačević, doktorand na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu je sproveda akciono istraživanje sa zatvorenicima Okružnog zatvora u Beogradu kroz rad na scenskoj postavci romana *Zapisi iz podzemlja* F.M. Dostojevskog. Paralelno sa radom na ovoj predstavi teklo je i snimanje dokumentarnog filma *Zapisi iz ćelije br. 12* i osnivanje NVO Centar za rehabilitaciju imaginacijom. Posle ovog projekta Marina je radila u ženskom zatvoru u Požarevcu, gde je učesnicama i osoblju zatvora ponuđen program joge, meditacije, kreativnog pisanja i socijalne terapije .

- YOUTUBE.COM - Tako stoje stvari - Intervju - Marina Kovačević - 13.11.2017.

BANJA ROBIJA

PSIHODRAMA

- Jakob Levi Moreno je osnivač psihodrame koju je počeo da primenjuje kao oblik psiho-socijalne podrške deci posle Velikog rata u Beču. Psihodrama je zasnovana na dečjoj igri. U svom izvornom obliku psihodrama je akciona metoda grupne psihoterapije koja koristi tehniku zamene uloge. To znači da protagonista naizmenično predstavlja sebe i druge uloge pri čemu pomoćni egoi (članovi psihodramske grupe) igraju ne sebe već značajne likove iz života protagoniste. Pomoćni ego ili pomoćno ja - izraz koji označava one osobe u grupi koje se aktivno uključuju (imaju ulogu) u psihodrami protagoniste. Njih bira sam protagonista. Psihodrama (osnivač Jakob Levi Moreno) je nauka koja istražuje "istinu" pomoću pozorišta fokusirajući privatni život učesnika i njihove međuljudske odnose.

DRAMSKA TERAPIJA

- Dramske forme se se koristile za lečenje, za spiritualno prosvetljenje i u ritualima u antičkoj Grčkoj, i u Aziji I Africi. Međutim dramska terapija ili dramaterapija (engl. Dramatherapy) kakvu danas znamo nastaje tokom šezdesetih godina XX veka skoro slučajno jer su pokret, mimika i improvizacija u radu sa MNRO i u klinikama za psihijatrijske bolesti pokazali dobre rezultate.
- Takođe, dramska terapija se primenjuje i kod učenika koji se teško uklapaju u školski sistem, u radu sa fizički hendikepiranim osobama i dr. Dramska terapija koja je nastala iz psihodrame i psihodrama (psychodrama) se danas tretiraju kao oblici primenjenog pozorišta (eng. „applied theatre“). Jedan od pionira dramske terapije u Engleskoj je bio Brajan Vej.

PLEJBEK TEATAR

- Plejbek teatar je nastao 1975. zahvaljujući Džonatanu Foksu (Jonathan Fox), koji se prethodno bavio improvizacijom, usmenim pripovedanjem i psihodramom i Džo Salas (Jo Salas) koja je bila muzičarka i aktivistkinja. Tokom izvođenja plejbek teatra publika se motiviše na pričanje ličnih priča, koje se odmah izvode na pozornici u nekoj od formi: fluidna skulptura, slobodna forma, hor, priča, konflikt suprotnih tendencija, madrigal itd.
- U XXI veku u Srbiji plejbek teatar su imali mogućnost da iskuse i glumci iz Novog Sada, zahvaljujući inicijativi Vesne Ždrnje sa Akademije umetnosti u Novom Sadu. U Beogradu već nekoliko godina radi plejbek back grupa koju vodi Dušan Potkonjak, psihodrama psihoterapeut koji je uveo psihodramu na velika vrata devedesetih godina XX veka, pre nego što je otišao u London gde je nastavio da se usavršava u domenu psihodrame.

INKLUZIVNI TEATAR

- Inkluzivni teatar je teatar koji od osmišljavanja do scenske realizacije uključuje osobe sa invaliditetom i marginalne grupe u uobičajenu zajednicu. Na drugoj strani postoji integrišući teatar, koji okuplja osobe sa invaliditetom i marginalne grupe sa mainstream zajednicom u zajedničkim predstavama. Učesnici i publika inkluzivnog teatra mogu biti osobe sa problemima vida, sluha, govora, kretanja, osobe sa Daunovim sindromom, osobe sa autizmom i drugi.
- Najpoznatiji predstavnici inkluzivnog teatra u Novom Sadu su Miša Blizanac i grupa Per.Art koju vodi dugi niz godina Saša Asentić. Blizanac od 1991. godine piše i postavlja primenjene tekstove na temu pravoslavlja i istorije Srba i na temu života Svetog Save. Od 2000. godine kada je osnovao dramsku grupu „Teatar dobrih vibracija do danas pripremio je više od 35 predstava u školi „Dr Milan Petrović“ iz Novog Sada. U svojim predstavama u duhu inkluzivnog teatra uključuje mlade sa invaliditetom i mlade iz drugih škola.

POZORIŠTE U PSIHIJATRIJSKOJ BOLNICI „LAZA LAZAREVIĆ”

- Zorica Jevremović, dramaturg je dugo godina saradivala sa KPGT-om reditelja Ljubiše Ristića. Međutim, početkom devedesetih godina dojučerašnji saborci iz KPGT-a uključili su se u politiku ili u mirovnjačke organizacije što nije bilo u skladu sa njenim opredeljenjem. Zorica Jevremović je smatrala da na ludilo koje se sve češće spominjalo treba odgovoriti uz pomoć pozorišta.
- Napravila je pozorište u psihijatrijskoj bolnici „Dr Laza Lazarević” 1994. godine koje je bilo nastavak njene ideje o pravljenju pozorišta na neuobičajenim mestima. Takvo je bilo *Pozorište kvarta (Ulično dečije pozorište)* u Skadarliji koje je pokrenula 1985. Pozorište u psihijatrijskoj bolnici „Dr Laza Lazarević” je bilo dragoceno iskustvo za učesnike, ali je na žalost njegov rad bio prekinut. Krajem 1994. godine kada je radila na pripremi ulične predstave *Put u nemoguće ili potraga za boginjom Klio*, iako je imala sve potrebne dozvole za izvođenje, premijera nije ostvarena usled administrativne zabrane.

IMPRO TEATAR

- Na drugoj strani impro teatar, koji je (re)kreirao Kit Džonston (Kit Johnson) krajem pedesetih godina prošlog veka, nije samo oblik interaktivnog teatra već može da se preobrazi u različite oblike primenjenog pozorišta. Impro teatar može da posluži da se analizira, proigra i akciono istraži neki obiman i složeni roman kao što je to bio *Zločin i kazna* F.M. Dostojevskog koji je uradila prof. Mojca Dimec sa svojim učenicima u Sloveniji. Ovakva primena impro teatra zalazi i u domen teatra u obrazovanju.
- Impro teatar se u Vojvodini pojavio u organizovanom obliku 2003. godine, zahvaljujući saradnji grupe „Paad“ iz Novog Bečeja sa impro pedagogima iz KUD-a „France Prešern“ iz Ljubljane, u okviru projekta „Impromenada II“. U kasnijem periodu impro teatar u Vojvodini je zaživeo kao deo kurikuluma VŠSSOV Kikinda (scenska umetnost i kreativna drama) i kao vannastavna aktivnost. Prvo su izvođene kraće impro forme, a zatim i celovečernje predstave: *Pozorišne dnevne novine*, *Crni zna šta je red* (forum teatar i impro teatar), *Lude iz Helma* i *Stanje leminga*.

CRNI ZNA ŠTA JE RED

NEFORMALNA I FORMALNA EDUKACIJA IZ PRIMENJENOG POZORIŠTA

- Seminari i radionice dramskih pedagoga iz inostranstva i lokalni projekti dramskih pedagoga iz Srbije koji su bili podržavani od strane Soros fondacije devedesetih godina XX veka, omogućili su psiho-socijalnu podršku dece, mladih i manjinskih grupa kroz razne forme primenjenog pozorišta. Takođe, podršku su dobila i pozorišta koja su gajila principe pozorišne antropologije i antropološkog teatra po ugledu na Odin teatar Euđenja Barbe (Eugenio Barba). Sa promenama koje su nastale posle 5. oktobra 2000. godine neka pozorišta koja su se između ostalog bavila i primenjenim pozorištem dobila su finansijsku podršku Beograda, pa čak i prostor za rad (Dah teatar).
- Pre nekoliko godina pokrenut je program master studija Primenjeno pozorište na Akademiji umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, koji za osnovu ima dramu u obrazovanju, ali se bavi i drugim oblicima primenjenog pozorišta, dok se u Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanja vaspitača Kikinda teorijski i praktično izučavaju forum teatar, kreativna drama, impro teatar i muzejsko pozorište.